

Učinkovito varstvo okolja in podnebja v Direktivi o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti (CSDDD): izzivi in prednostne naloge

Informativni dokument podpirajo:

Podjetja so pomembno prispevala k razvoju okoljskih izzivov, s katerimi se soočamo. Danes je bolj kot kdaj koli prej pomembno, da začnemo govoriti o nastali škodi. Ta informativni dokument se posveča dveh poglavitnim izzivom pri tristranskih pogajanjih za doseganje učinkovitega varstva okolja in podnebja v Direktivi o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti (CSDDD): 1.) navajanje okoljskih konvencij ne zagotavlja ustreznega varstva okolja in podnebja ter 2.) boj proti podnebnim spremembam je ključen pri zagotavljanju skrbnega pregleda na področju okolja.

1 Izziv: Navajanje okoljskih konvencij ne zagotavlja ustreznega varstva okolja in podnebja.

- Zaradi **razdrobljenosti mednarodnega okoljskega prava** škodljivih vplivov na okolje ne moremo opredeliti izključno v povezavi z okoljskimi sporazumi. **Pogodbe, ki bi obravnavale onesnaževanje s plastiko ali degradacijo tal**, denimo ne obstajajo, poleg tega je že več obstoječim okvirom spodletelo, da bi preprečili degradacijo okolja. Tudi tam, kjer okviri obstajajo, njihove določbe predstavljajo le majhno podskupino konvencij. Zaradi tega ne morejo v celoti izraziti svoje odločnosti in namena, kar močno zmanjšuje raven okoljske zaščite, ki jo želijo zagotoviti.
- Zato bi bilo treba vplive na okolje najprej celovito opredeliti, tako kot to počne Evropski parlament z uvedbo kategorij okoljskih vplivov, ki odražajo širše vplive na okolje (podobno kot pristop, na katerem temeljijo Direktiva o poročanju podjetij o trajnostnosti, taksonomija EU in Uredba o baterijah). Uporaba kategorij vplivov bi omogočila učinkovit **pristop na podlagi ocene tveganja** in bi spodbudila uskladitev zakonodaje EU. S tem bi tudi bolje ponazorili zapletene medsebojne povezave med različnimi okoljskimi krizami, kar bi omogočilo celovit pristop k preprečevanju, zmanjševanju ali prenehanju vplivov na okolje.

- › Eden od ključnih mednarodnih standardov, **Smernice OECD za večnacionalna podjetja, v svoji dopolnitvi iz leta 2023** opredeljuje skrbnost na področju okolja na podlagi teh kategorij. Uskladitev Direktive o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti z mednarodnimi standardi bi pripomogla k razjasnitvi obveznosti podjetij tako znotraj panog kot v posameznih sodnih pristojnostih. Obenem bi omogočila izvedbo skrbnih pregledov s pomočjo obstoječih orodij in izkušenj. Temu pristopu sledi tudi Direktiva EU o presoji vplivov na okolje, ki temelji na okoljskih kategorijah.

- › Seznam **konvencij bi moral, kjer je to možno in relevantno, služiti za določitev stvarnih področij uporabe.**

- › Vključitev kategorij okoljskih vplivov, ki opisujejo škodljiv vpliv na naravo, bi pomenila veliko prednost z vidika pravne varnosti. S sprejetjem tega pristopa bi dosegli, da bi bila opredelitev škodljivega vpliva na okolje bolj objektivna in konkretna in bi se opirala na oprijemljive elemente ter specifične analize. Tako bi lahko podjetja natančno določila obseg svojih obveznosti v skladu z Direktivo, s čimer bi vzpostavili jasnejši okvir za skladnost in zmanjšali dvoumnost pri presojah s področja okolja. Poleg tega določbe o obveznostih podjetij, ki so navedene v 6. in 8. členu, dodatno pojasnijo standarde ravnanja, ki jih morajo podjetja upoštevati.

Tabela: Primerjava pristopa Komisije, Sveta in Parlamenta k opredelitvi škodljivih vplivov na okolje glede na prednostne naloge okoljskega akcijskega programa EU

Cilji 8. okoljskega akcijskega programa (kot so opredeljeni v okviru spremljanja)	Predlog Komisije	Splošni pristop Sveta	Poročilo Parlamenta (priloga, del II)
Podnebne spremembe	Montrealski protokol (fluorirani ogljikovodiki, manjša podskupina toplogrednih plinov)	Montrealski protokol (fluorirani ogljikovodiki, manjša podskupina toplogrednih plinov)	(a) podnebne spremembe, ki jih določata: <ul style="list-style-type: none"> • Montrealski protokol • Pariški sporazum
Regenerativno krožno gospodarstvo	Baselska konvencija	Baselska konvencija	(G) škodljivo nastajanje odpadkov in neustrezno ravnanje z njimi, vključno z nevarnimi snovmi, ki jih določa: <ul style="list-style-type: none"> • Baselska konvencija
Ničelno onesnaževanje in okolje brez strupov	Konvencija Minamata o živem srebru Stockholmska konvencija o obstojnih organskih onesnaževalih Rotterdamska konvencija Baselska konvencija Montrealski protokol	Konvencija Minamata o živem srebru Stockholmska konvencija o obstojnih organskih onesnaževalih Rotterdamska konvencija Baselska konvencija Montrealski protokol UNCLOS	(c) onesnaževanje zraka, vode in tal, opredeljeno s: <ul style="list-style-type: none"> – Konvencijo ZN o pomorskem mednarodnem pravu – UNCLOS – Konvencijo ZN o vodah – Konvencijo Minamata – Stockholmsko konvencijo o POP (g) škodljivo nastajanje odpadkov, vključno z nevarnimi snovmi, ki jih določajo: <ul style="list-style-type: none"> – Konvencija Minamata – Stockholmska konvencija – Baselska konvencija
Biotska raznovrstnost in ekosistemi	Konvencija o biološki raznovrstnosti Konvencija o mednarodni trgovini z ogroženimi prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami	Konvencija o biološki raznovrstnosti Konvencija o mednarodni trgovini z ogroženimi prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami Konvencija o svetovni dediščini (omejena na območja svetovne dediščine) Ramsarska konvencija (omejena na mokrišča)	(b) izguba biotske raznovrstnosti, opredeljena v: – Konvenciji o mednarodni trgovini z ogroženimi prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami (d) degradacija kopenskega, morskega in sladkovodnega ekosistema (e) krčenje gozdov
Okoljski in podnebni pritiski, povezani s proizvodnjo in potrošnjo EU			(e) krčenje gozdov (f) prekomerna poraba materiala, vode, energije in drugih naravnih virov

 Ni pokrito ali pa je pokrito v zelo omejenem obsegu. Cilj ni obravnavan ali pa so obravnavani le nekateri vidiki cilja.

 Pokrito v omejenem obsegu. Nekateri vidiki cilja niso vključeni ali pa so le delno vključeni.

 Ustrezna pokrito. Čeprav obstajajo vrzeli, so obravnavani vsi glavni vidiki cilja.

Izziv: Boj proti podnebnim spremembam je ključen za zagotavljanje skrbnosti na področju okolja.

Za doseganje podnebnih ciljev Pariškega sporazuma in Evropskega zelenega dogovora, da se globalno segrevanje omeji na manj kot 1,5 °C, so potrebni ukrepi za razogljičenje vseh deležnikov v vseh panogah. Zadnje poročilo Medvladnega foruma o podnebnih spremembah kaže, da sedanje zaveze držav vodijo do dviga povprečnega globalnega segrevanja za 2,8 °C, medtem ko bi politike, ki se izvajajo, planet do leta 2100 segrele za 3,2 °C. Poglabljeni, hitri in trajni blažilni ukrepi, sprejeti pred letom 2030, bi zmanjšali negativne posledice podnebnih sprememb za ljudi in okolje.

Vendar se okno priložnosti hitro zapira, kar pomeni, da bi morali sodelovati vsi deležniki v družbi, vključno z zasebnim sektorjem. Zato je za doseganje podnebnih in okoljskih ciljev EU ter držav članic EU še vedno ključnega pomena, da zasebni sektor opravi skrbne preglede, določi cilje in izvaja načrte za prehod. Podjetja, ki delujejo v panogi fosilnih goriv, ter finančne institucije, ki imajo sedež in delujejo v EU, še vedno vlagajo v projekte z velikimi emisijami ogljika, kar ima za posledico ogromne dodatne količine CO₂, ki presegajo trenutne načrte za zmanjšanje emisij za EU in njene države članice. Obveznost zmanjšanja emisij bi torej EU in njenim državam članicam v veliki meri pomagala pri izpolnjevanju njihovih obvez glede podnebja. Ukrepi zasebnih podjetij dopolnjujejo javne vire in so nepogrešljivi za doseganje ciljev javne politike. S tega vidika je učinkovito izvajanje načrtov za podnebni prehod pomembno orodje za izvajanje ukrepov v zvezi s podnebnimi spremembami.

Direktiva o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti mora opredeliti skrbni pregled podnebja v kontekstu splošnega pristopa k skrbnosti na področju okolja.

- › Načrti za podnebni prehod, ki so navedeni v 15. členu Direktive, morajo biti vključeni v splošno dolžnost skrbnega pregleda. Medtem ko se načrti za podnebni prehod nanašajo na strateški okvir, ki je usmerjen v prihodnost in opisuje ukrepe podjetja na poti do nizkoogljične prihodnosti, odporne na podnebne spremembe (pri čemer sledimo časovno omejenim ciljem), se skrbni pregled s področja podnebja osredotoča na ocenjevanje in preprečevanje potencialnih ter dejanskih vplivov, vključno s podnebnimi. To lahko vključuje sprejemanje ukrepov, ki se posvečajo učinkom na ponore ogljika, upravljanje povpraševanja, energetska učinkovitost in učinkovitost materialov, krožni pretok materiala ali korenite spremembe proizvodnih procesov.¹
- › Obveznost skrbnega pregleda, s katerimi bi določili vplive, ki izhajajo iz dejavnosti podjetja, bi zagotovila analizo, potrebno za pripravo načrta prehoda. Z vključitvijo podnebnih sprememb v opredelitev škodljivih vplivov na okolje lahko Direktiva o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti zagotovi, da se prispevki k podnebnim spremembam opredelijo, preprečijo ali ublažijo ter upoštevajo.² Na ta način lahko zagotovimo učinkovito izvajanje preventivnih ukrepov, vključno z načrti prehoda.
- › Obenem bi skrbni pregled izenačil možnosti podjetij, saj bi uskladil podnebno odgovornost med panogami in zagotovil pravne instrumente, če podjetja ne bi izpolnjevala svojih obveznosti. Na ta način podjetja, ki izvajajo načrte prehoda v skladu s Pariškim sporazumom, ne bi bila prikrajšana v primerjavi s tistimi, ki jih ne.

1. IPCC (2023): Zbirno poročilo o podnebnih spremembah 2023, povzetek za oblikovalce politik (AR6 SYR SPM), str. 29.

2. Delovna skupina ZN za podjetništvo in človekove pravice (junij 2023): Informativni dopis o podnebnih spremembah in vodilnih načelih o podjetništvu in človekovih pravicah, točka 17.

Direktiva o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti mora opredeliti ključne zahteve in obveznost izvajanja načrtov prehoda.

- › Načrti za prehod morajo poskrbeti, da sta poslovni model in strategija podjetja skladna s cilji prehoda na trajnostno ekonomijo in z omejevanjem globalnega segrevanja na 1,5 °C v skladu s Pariškim sporazumom in podnebnimi pravili EU.
- › 15. člen mora pojasniti, da so ključne sestavine načrtov naslednje (i): **določitev časovno omejenih kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih ciljev za emisije obsega 1, 2 in po potrebi 3;** (ii) **opredelitev in razlaga izpostavljenosti družbe dejavnostim, povezanim s premogom, nafto in plinom;** (iii) **vključevanje ukrepov ter finančnih in naložbenih načrtov;** (iv) **opisovanje vloge nadzornih organov.**³ Pomembno je, da se besedilo navezuje na točno določene zahteve, ki so navedene v Direktivi o poročanju podjetij o trajnostnosti, in se ne nanaša na načrte prehoda na splošno, saj se ti običajno nanašajo na vprašanja trajnostnosti v Direktivi in so povezani z dvojnimi vidikom bistvenosti.
- › Načrti za doseganje ciljev zmanjšanja emisij ne bi smeli temeljiti na tehnologijah za izravnavo in negativne emisije.
- › Dosedanji dokazi kažejo, da podjetja niso uspešno uskladila svojih emisij obsega 1, 2 in 3 z usmeritvijo, ki cilja na 1,5 °C.⁴ Pregled 24 največjih podjetij v okviru kampanje Race to Zero iz leta 2023 je pokazal, da je 15 od teh podjetij imelo načrte prehoda z oznako »nizka ali zelo nizka stopnja integritete«, pri čemer sta dve podjetji dosegli oceno »visoka raven integritete« in predstavili dobre prakse.⁵ Nekatere od ugotovljenih težav, ki se nenehno ponavljajo, so nejasni, nezadostni ali neobstoječi cilji zmanjšanja emisij, pomanjkanje sredstev za njihovo izvajanje ter preveliko zanašanje na hipotetične prihodnje tehnologije izravnave in zajemanja ogljika. Širši pregled panog nafte in plina, gradbeništva, prometa, avtomobilske industrije in elektrogospodarskih podjetij so dosledno pokazali enake rezultate.⁶
- › **Opredelitev vsebine načrtov prehoda bo preprečila lažno zeleno oglaševanje, prispevala k pravni varnosti, izboljšala primerljivost in olajšala vzpostavitev enakih konkurenčnih možnosti glede njihovega izvajanja.**

³ Na podlagi besedila v poročilu Evropskega parlamenta in splošnega pristopa Sveta k Direktivi o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti.

⁴ Notre Affaire À Tous (2023), »Benchmark de la vigilance climatique des multinationales – Rapport 2023«, https://notreaffaireatous.org/wp-content/uploads/2023/06/Benchmark2023_Maquette20230607_versionIMPRESSIION_compressed-1.pdf?utm_source=brevo&utm_campaign=Benchmark%202023&utm_medium=email
[content/uploads/2023/06/Benchmark2023_Maquette20230607_versionIMPRESSIION_compressed-1.pdf?utm_source=brevo&utm_campaign=Benchmark%202023&utm_medium=email](https://notreaffaireatous.org/wp-content/uploads/2023/06/Benchmark2023_Maquette20230607_versionIMPRESSIION_compressed-1.pdf?utm_source=brevo&utm_campaign=Benchmark%202023&utm_medium=email)

⁵ Organizacija New Climate Institute and Carbon Market Watch (2023), »Nadzor nad družbeno odgovornostjo podjetij na področju podnebja 2023 – Ocena transparentnosti in integritete podjetij na področju zmanjšanja emisij in neto ničelnih ciljev« https://newclimate.org/sites/default/files/2023-04/NewClimate_CorporateClimateResponsibilityMonitor2023_Feb23.pdf, str. 5–12.

⁶ Organizacija World Benchmarking Alliance, Podnebna in energetska merila uspešnosti v panogi gradbeništva, nafte in plina, transporta, avtomobilov in elektrogospodarstva, <https://www.worldbenchmarkingalliance.org/climate-and-energy-quot>; <https://www.worldbenchmarkingalliance.org/climate-and-energy-benchmark/">